

Ortaokul Öğrencilerinin İyi Olma Hallerini Etkileyen Unsurların İncelenmesi : Nitel Bir İnceleme

Investigation of the Factors Affecting the Well-Being of Secondary School Students : A Qualitative Study

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin iyi olma hallerini etkileyen unsurların öğrencilerin görüşlerine göre belirlenmesidir. Bu bağlamda mevcut çalışmada, ortaokul öğrencilerinin iyi olma halleri üzerinde etkili olan etmenler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması olarak desenlenmiş olup veriler Mersin ili Silifke ilçesi ortaokul kurumlarında öğrenim görmeye devam eden 8. sınıf öğrencilerinden toplanmıştır. Araştırma katılımcılarının belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme stratejisi kullanılmıştır. Araştırma verileri alanyazına ve uzman görüşlerine dayalı olarak geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Araştırmada toplanan verilerin analizinde betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonuçları şunlardır: (I) Öğrencilerin iyi olma halini etkileyen unsurlar; sosyal ve ekonomik hayatı, eğitim hayatıdır. (II) Öğrencilerin okul ve öğretmenlerden beklentileri; akademik beklentiler, psikolojik destek beklentisi, aktiviter ve fiziki şartlar. (III) Öğrencilerin iyi olma halinin eğitim hayatına etkileri; olumlu etkiler,olumsuz etkiler olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak uygulayıcılara; okullarda velilere aile içi iletişim ile ilgili eğitimler düzenlenmesi, akademik düzeyde başarısızlığın nedenlerinin araştırılıp tespit edilen sonuçlar doğrultusunda çalışmalar yapılması, okullardaki rehber öğretmen eksikliğinin giderilmesi, okuldaki öğretmen ve yöneticilere etkili iletişim becerileri eğitimleri düzenlenmesi, okullardaki sosyal ve sanatsal etkinliklerin öğrenci istekleri doğrultusunda artırılması, öğrencilerin olumsuz duygularıyla başa çıkabilmeleri için düzenli aralıklarla uzmanlar tarafından eğitimler verilmesi önerilerinde bulunulmuştur. Araştırma sonuçları ilgili alanyazınla ilişkili bir şekilde tartışılmış ve bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul, Öğrenci, İyi Olma Hali, Nitel Araştırma, Durum Çalışması, İçerik Analizi

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the factors affecting the well-being of secondary school students according to the opinions of the students. In this context, in the current study, the factors affecting the well-being of middle school students were tried to be revealed. The research was designed as a qualitative research method and case study, and the data were collected from 8th grade students who continue to study in middle school institutions in Silifke district of Mersin province. Criterion sampling strategy, one of the purposeful sampling methods, was used to determine the research participants. The research data were obtained through a semi-structured interview form developed based on the literature and expert opinions. Descriptive content analysis method was used to analyze the data collected in the study. The results of this research are as follows: (I) Factors affecting students' well-being are social and economic life and educational life. (II) Students' expectations from schools and teachers are academic expectations, psychological support expectations, activities and physical conditions. (III) The effects of students' well-being on their educational life are determined as positive effects and negative effects. Based on the results of the research, practitioners are advised to organize trainings for parents about family communication in schools, to investigate the causes of academic failure and to work in line with the results determined, to eliminate the lack of guidance counselors in schools, to organize effective communication skills trainings for teachers and administrators in schools, to increase social and artistic activities in schools in line with student requests, to provide regular trainings by experts to help students cope with their negative emotions. recommendations were made. The results of the research are discussed in relation to the related literature and some suggestions are presented.

Keywords: Middle School, Student, Well-Being, Qualitative Research, Case Study, Content Analysis

GİRİŞ

Her birey hayatı boyunca farklı eylemlerde bulunur. Bunu yapmasındaki amaç yaşamını sürdürebilme güdüsüdür. Yaşamın devamlılığı için çalışır, sosyalleşir, plan yapar ve uygular. Bu ihtiyaçlarından biri veya birkaçı gerçekleşmediğinde farklı davranışlarda bulunabilir. İhtiyaçlar karşılanmadığında sergilenen davranışlar yaşamsal doyum ve mutluluğu kapsayan öznel iyi oluşla ilgilidir. Mutlulukla ilgili yapılan araştırmalarda mutluluğun öznel değerlendirilmesi ön plana çıkarılmıştır (Diener, 1984).

Psikolojide mutluluk öznel iyi oluşla anlaşılmaktadır. İnsanın mutluluğunu yani iyi oluş halini arttırmak bu alanda ilk hedefdir (Diener, 2000). Ruh hali bakımından iyi bir yaşam sürmek için olumsuz etkileri olan psikolojik sorunların ortadan kalkması ve bireyin kendini iyi hissetmesi gerekir. İnsanın hayatından memnun olma durumu ve hayatını iyi olarak tanımlaması aslında öznel iyi oluşla doğrudan ilişkilidir. Öznel iyi oluş bilişsel ve duyuşsal olarak ikiye ayrılabilir. Duyuşsal boyutun alt boyutu olarak kabul edilen olumlu

Vahap Özkan ¹
Özlem Özkan ²
Ozan Kaplanoğlu ³
Mustafa Aslan ⁴

How to Cite This Article

Özkan, V., Özkan, Ö.,
Kaplanoğlu, O. & Aslan, M.
(2023). "Ortaokul
Öğrencilerinin İyi Olma
Hallerini Etkileyen
Unsurların İncelenmesi :
Nitel Bir İnceleme",
International Social Mentality
and Researcher Thinkers
Journal, (Issn:2630-631X)
9(73): 4011-4022. DOI:
[http://dx.doi.org/10.29228/sm
ryj.71042](http://dx.doi.org/10.29228/sm
ryj.71042)

Arrival: 12 May 2023
Published: 31 July 2023

Social Mentality And
Researcher Thinkers is
licensed under a Creative
Commons Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

¹ Öğretmen, MEB, Mersin, Türkiye

² Öğretmen, MEB, Mersin, Türkiye

³ Öğretmen, MEB, Mersin, Türkiye

⁴ Öğretmen, MEB, Mersin, Türkiye

duygulanım umut, mutluluk, sevinç, güven gibi hislerle ifade edilirken, olumsuz duygulanım nefret, üzüntü, kin, gam gibi duygu durumlarını içerir. Bilişsel boyutun altında yer alan yaşam doyumu ise bireyin hayatındaki kesitleri anlamlandırması olarak anlaşılabilir (Myers ve Diener, 1995).

Birey; yeme-içme, barınma, giyinme, sevme-sevilme, saygınlık, aidiyet, bilmek, başarmak, adalet, özgürlük gibi ihtiyaçlar duyar. Temel ihtiyaçları karşılanan birey psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak ister. Temel ihtiyaçlar kadar hayati önceliği olmasa bile hayatın anlamı, mutluluğu ve doyumu için gereklidir (Deveci, 2007).

Çocuğun iyi olma hali (child well-being) yaşam standardını, öznel iyi oluşunu, mutluluğunu önemseyen ve yapabileceklerini arttırmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Ulusal ve uluslararası değerlendirmelere göre çocuğun iyi olma durumuyla ilgili yapılan çalışmalarda çevre şartları, sağlık, güvenlik vb. konuların yanı sıra “eğitime ilişkin iyi olma hali” ve “okul yaşamının kalitesi” de önemli görülen konular arasına alınmıştır. Akademik başarı haricinde iyi olma haliyle ilgili bulgulara rastlanılmıştır. Akran zorbalığı, okula aidiyet duygusu, okula aç gelme vb. (Eğitim İzleme Raporu, 2020).

İlgili alan yazın incelendiğinde, öğrencilerin iyi olma hallerini etkileyen unsurlara ilişkin birçok araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda; Çocukların gözünden Türkiye’ye özgü ulusal çocuğun iyi olma hali göstergelerinin geliştirilmesi raporu (UNICEF, 2014), Türkiye’de Eğitim İzleme Raporu (Karataş, 2021), Ortaokul öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile karakter eğitimi uygulamaları arasındaki ilişki (Şirin ve Ulaş, 2015), Ortaokul öğrencilerinin duygusal zekaları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişki (Ak, 2016), Yaşam becerileri eğitimi kapsamında yürütülen grupla psikolojik danışma uygulamasının ortaokul öğrencilerinin iyi oluşları üzerindeki etkisi (Ümmet ve Demirci, 2017), İlköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinde kontrol hissi ile okulda öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Babalar, 2018), Ortaokul öğrencileri ile yatılı bölge ortaokul öğrencilerinin öznel iyi oluş ve temel psikolojik ihtiyaçları düzeyinin karşılaştırması (Nigar, 2014), İmam hatip ortaokulu öğrencilerinin ergen öznel iyi oluşlarının kişisel ve sosyal özelliklerine göre incelenmesi (Bozkurt ve Sönmez, 2016), Kur’an kursu öğrencilerinde öznel iyi olma hali ve kaygı ilişkisi (Çoban, 2021), Öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları ile duygusal ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Başaran, Erol ve Yılmaz, 2020), Lise öğrencilerinin öznel iyi oluşunu etkileyen faktörlerin incelenmesi (Yaldız ve Kılınç, 2021) gibi farklı boyutlarda ve kademelerde çalışmalara rastlanmıştır.

Yapılan alanyazın incelemesinde iyi oluşla farklı unsurlar arasında yapılan araştırmalar olduğu gözlemlenmiştir. Ancak iyi olma hallerini etkileyen unsurların incelenmesine ilişkin ortaokul seviyesinde bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum ilgili alanyazında bir boşluk teşkil etmektedir. Alan yazındaki eksikliği doldurmak, katkı sağlamak, konuya farklı bir bakış açısı getirmek için bu unsurları geliştirmek önem arz etmektedir. Öğrencilerinin iyi olma hallerini etkileyen unsurların belirlenmesi, bu alanda yapılacak diğer çalışmalara yol gösterici olabilir.

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin iyi olma hallerini etkileyen unsurların belirlenmesidir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

Ortaokul öğrencilerinin iyi olma hallerini etkileyen unsurlar nelerdir?

Okul ve öğretmen düzeyinde ortaokul öğrencilerinin iyi olma hallerini geliştirmek için neler yapılabilir?

Öğrencilerinin iyi olma halinin eğitim-öğretim süreçlerine etkileri neler olabilir?

Yaşları gereği ergenlik döneminde olan çocuklar için birçok karmaşa mevcuttur. Gerek fiziksel gerekse psikolojik olarak yaşamlarında farklı değişimler oluşmaktadır. Bunun neticesinde olumlu veya olumsuz durumlarla karşılaşmaktadırlar. Olumsuz durumlar hayata uyum konusunda onları sıkıntıya sokmaktadır. Bu da gelecekteki yaşamlarında sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır.

Ortaokul öğrencilerinin görüşlerini alarak iyi olma hallerini etkileyen unsurların belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmanın, öğrencilerin her türlü gelişimiyle ilgili ayrıntılı bilgi toplanmasına faydalı olacağı düşünülmüştür. Yapılan alanyazın taramasında iyi oluşun hep belirli unsurlarla karşılaştırılmasının yapıldığı, ortaokul alanında iyi oluşu etkileyen unsurların araştırıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanmadığından bu konudaki boşluğu doldurmaya katkısı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın ortaokul öğrencilerinin gelişimlerinin iyileştirilmesi, psikolojik anlamda daha sağlıklı yetişmeleri açısından okullardaki yönetici ve öğretmenlere yol göstermesi beklenmektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda iyi oluşla ilişkili değerlendirilmeye alınabilecek farklı unsurların belirlenmesine katkı sunacağı da düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin iyi olma hallerini etkileyen unsurların incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda çalışma nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması deseninde kurgulanmıştır. Nitel araştırmalar; bilginin ayrıntı ve boyutunun, yaşandığı ortamda en iyi şekilde ifade edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 2011).

Bir nitel araştırma deseni olan durum çalışması; yaşanan duruma yerinde bakma, düzenli bir şekilde verileri toplama, toplanan verileri analiz edip ortaya koyma olarak tanımlanabilir. Olayların nasıl ve niçin olduğu, ileride tekrar yaşanması durumunda nasıl tedbirler alınması gerektiği konusunda araştırmacıya fikir verir (Davey, 1991).

Durum çalışmalarının farklı türleri vardır. İncelenecek durumun teki veya çoklu olmasına göre değişim gösterir. Bu çalışmada öğrencilerin iyi oluşu tek bir durum olarak incelendiğinden, tekli durum çalışması desenine girmektedir.

Araştırmanın Katılımcı Grubu

Bu araştırmanın katılımcıları 2022-2023 eğitim öğretim yılında Mersin ili Silifke ilçesi Susanoğlu Ortaokulu'nda öğrenim görmekte olan 8. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma katılımcılarının belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme stratejisi kullanılmıştır. Ölçüt olarak ortaokul öğrencisi olma belirlenmiştir. Araştırmanın amacı; ortaokul öğrencilerinin iyi oluşunu etkileyen unsurların belirlenmesidir. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunu Mersin ili Silifke ilçesi Susanoğlu Ortaokulu'nda eğitim gören 13 kız, 12 erkek, toplam 25 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılar 13-15 yaş aralığındaki 8. sınıf öğrencileridir. Örnekleme belirlemede emek ve zaman bakımından kolaylık sağlaması maksadıyla kolay ulaşılabilir örneklem tercih edilmiştir. Bu sebepten katılımcılar aynı okulda bulunan öğrencilerden seçilmiştir. Öznel iyi oluş kavramının algılanması bakımından 8.sınıf seviyesinin yaş itibarı ile daha gerçekçi ve bilinçli cevaplar vereceği düşünülmüştür. Katılımcıların demografik bilgileri aşağıda tablo şeklinde verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Sınıf
K1	Erkek	14	8
K2	Kız	14	8
K3	Erkek	13	8
K4	Erkek	13	8
K5	Kız	14	8
K6	Kız	13	8
K7	Kız	13	8
K8	Kız	14	8
K9	Erkek	14	8
K10	Kız	14	8
K11	Erkek	13	8
K12	Kız	13	8
K13	Kız	14	8
K14	Erkek	14	8
K15	Kız	14	8
K16	Erkek	13	8
K17	Kız	14	8
K18	Kız	14	8
K19	Kız	14	8
K20	Erkek	14	8
K21	Erkek	14	8
K22	Erkek	14	8
K23	Kız	13	8
K24	Erkek	14	8
K25	Erkek	13	8

Veri Toplama Araçları

Ortaokul öğrencilerinin iyi oluşlarını etkileyen unsurların incelendiği bu çalışmada öğrencilerin kendi görüşlerini öğrenmek ve ayrıntılı bir araştırma yapabilmek için veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu maksatla görüşmeye uygun yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Formun oluşturulmasından önce ilgili alanyazın incelemesi yapılmış, konuyla bağlantılı araştırmalar irdelenmiştir. Hazırlanan görüşme formunda araştırmanın problem durumuyla ilgili 3 soruya yer verilmiştir. Sorular

öğrencilerden ayrıntılı bilgi alabilmek üzere hazırlanmıştır. Hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu uzmanın görüşlerine başvurmak maksadıyla yollanmıştır. Uzman incelemesi sonucunda sorulara biraz ayrıntı getirilerek, okul ortamındaki beklentileri ve akademik başarılarına etkileri ile bağlantılı hale getirilmiştir. Son düzenlemeleri yapılan form uzman onayı ile uygulamaya hazır hale gelmiştir.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanabilmesi için Mersin ili Silifke İlçesi Susanoğlu Ortaokulu'na görüşme formu ve veli onam formu ekleri ile izin dilekçesi verilmiş, gerekli izinlerin alınması için Silifke İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne üst yazıyla gönderilmiştir. Araştırmanın tek bir okulda yapılması sebebiyle izin işlemi İlçe Milli Eğitim kanalıyla Kaymakamlık oluruyla alınmıştır. Araştırma katılımcılarının velilerinden, öğrencinin araştırmaya katılımını onayladığına dair veli onam formu imzalı şekilde alınmıştır. İzin işlemlerinin tamamlanmasının ardından araştırmanın katılımcıları olan 25 öğrenciyle toplantı yapılarak, araştırma hakkında ön bilgilendirme yapılmıştır. Özel iyi oluş kavramı açıklanmış, konuyla ilgili ayrıntılar hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilere isimlerinin ve verdikleri cevapların 3. şahıslarla paylaşılmayacağı, herhangi bir yerde kimliklerini teşhir edecek şekilde yayınlanmayacağı bilgisi verilmiştir. Öğrencilerle yapılacak görüşme için gün ve saat kararlaştırılmıştır. Görüşmenin yapıldığı gün ve saat serbest zaman etkinliğine denk getirilmiştir. Yapılan görüşme 40 dakika sürmüştür. Zaman, sorulara yanıt verebilmeleri için düşünmeleri ve kaygı yaşamamaları açısından yeterli olmuştur. Her bir öğrenci için görüşme formu çoğaltılmış ve bireysel olarak kendi el yazıları ile doldurmaları istenmiştir. Formlarda kimliklerini belli edecek herhangi bir bilgi istenmemiş olduğu hatırlatılmış, bu sebepten içtenlikle cevaplamaları söylenmiştir. Görüşme sonrası yazılı şekilde teslim alınan formlar bir araya getirilerek 50 sayfalık ham veri elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma sırasında toplanan yazılı görüşme formları düzenlenip, her birine numara verilmiştir. Numaralandırma işlemi karışık ve rastgele seçimle yapılmıştır. Toplanan verilerin çözümlenmesi içerik analizi yöntemiyle yapılmıştır. Baltacı (2017) içerik analizini; araştırmanın özüne ilişkin durumları belirlemek için, elde edilen verilerin ayrıntılı bir şekilde incelenip yorumlanmasıdır diye tanımlamıştır. Toplanan veriler tasniflenerek yorumlanmıştır. Her soruya verilen cevapların arasındaki ilişki incelenmiş, belirlenen konulara göre gruplayarak yorumlanmıştır. İçerik analizi yöntemi ile yapılan analiz neticesinde 3 ana tema ve bu ana tema altında toplanan 7 alt temaya ulaşılmıştır. Ortaya çıkan kod ve temalar tablo haline getirilmiş ve danışman öğretim üyesine sunulmuştur. Danışman öğretim üyesinin teyidi ile vermiş olduğu geri dönütler neticesinde düzenlemeler yapılmıştır. Temalar ve alt temalara bu şekilde son hali verilmiştir. Gerekli yerlerde katılımcı görüşlerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, öğrencilerinin iyi olma hallerini etkileyen unsurların belirlenmesi amacıyla katılımcılardan toplanan bilgilerin araştırmacı tarafından analizi yapılarak oluşturulan bulgular ve yorumlar bulunmaktadır. Toplanan veriler 25 öğrenci ile yapılan görüşmeler ile elde edilmiştir. Analiz sonuçlarından bulgular; öğrencilerin iyi olma halini etkileyen unsurlar, öğrencilerin okul ve öğretmenden beklentileri ve öğrencilerin iyi olma halinin eğitim hayatına etkileri olmak üzere 3 ana tema, 7 alt tema ve 23 koddan oluşmaktadır. Alt temalar, bu temalara ait kodlar ve frekanslar oluşturularak tablolar halinde sunulmuştur.

Öğrencilerin iyi olma halini etkileyen unsurlarla ilgili görüşleri alınarak sosyal-ekonomik hayat ve eğitim hayatı olmak üzere iki alt temada irdelenmiştir. Alt temalar, ilgili kodlar ve frekanslar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin iyi olma halini etkileyen unsurlar alt tema ve kodları

Alt Temalar	Kodlar	f
Sosyal ve Ekonomik Hayatı	Aile içi iletişim	22
	Arkadaşlarıyla iletişim	18
	Ekonomik durum	2
Eğitim Hayatı	Okul ortamı	9
	Akademik başarı	12
	Akran zorbalığı	4

Bu araştırma katılımcılarının çoğunluğu iyi olma halini etkileyen unsurlar hakkında sosyal ve ekonomik hayatlarının etkili olduğunu söylemiştir. Sosyal ve ekonomik hayat alt temasında; aile içi iletişim, arkadaşlarla iletişim ve ekonomik durum kodlarına ulaşılmıştır

Aile içi iletişimin iyi olma halini etkileyen önemli faktörlerden olduğu aşikardır. Araştırma katılımcılarının büyük çoğunluğu aile ilişkilerinin iyi oluşları üzerinde olumlu etkileri olduğunu söylemişlerdir. Bu konudaki bazı katılımcı görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Annem, babam veya ailemden birinin bana iyi davranması benim tüm günümü cennete çevirebilir.” (K18)

“Ailemle birlikte zaman geçirmek, sohbet etmek ve beni dinlemeleri kendimi iyi hissetmemi sağlar.” (K3)

“Ailemdeki herkesin beni kısıtlaması, emir vermesi ve ayrımcılık yapması beni kötü hissettiriyor.” (K15)

“Babamla aramızdaki sorunlar ve kavgalar iyi olmama izin vermiyor.” (K8)

“Annem ve babam çok fazla üstüme geliyor ve beni sıkıyor. Bu beni mutsuz ediyor.” (K5)

Arkadaşlık ilişkileri bu yaş döneminde iyi oluş üzerinde oldukça etkilidir. Katılımcıların hemen hemen hepsi arkadaşlarıyla iletişimin iyi oluşları üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ifade etmiştir. Aşağıda bu konuyu açıklar nitelikte katılımcı görüşleri verilmiştir:

“Arkadaşlarımla okulda geçirdiğim zamanlar kendimi en iyi hissettiğim şeydir.” (K21)

“Arkadaşlarımla uyumlu olduğumda ben de iyi olurum.” (K24)

“Arkadaşlarımla sohbet edip, eğlenmek benim moralimi yükseltiyor.” (K17)

Ekonomik durumun bireyin hayatını sürdürebilmesi için belirli bir seviyede olması gereklidir. Ekonomik sorunlar beraberinde mutsuzluk, kötü hissetme, hayat doyumunda düşüş gibi sonuçlar yaratır. Aşağıda bu konuyla ilgili katılımcı görüşlerine yer verilmiştir:

“Maddi durumumuz iyi olduğundan ailem bana her istediğimi alıyor. Bu da benim iyi olmamı sağlıyor.” (K6)

“Ekonomimiz iyi olmadığından istediklerimi yapamıyorum. Bu beni üzüyor. Aileme de bir şey diyemiyorum, çünkü onlarda beni okutmak için çabalıyor.” (K7)

Araştırma katılımcılarının öğrenci olması nedeniyle eğitim hayatı, iyi oluşu etkileyen önemli unsurlardan biridir. Bu tema başlığı altında; okul ortamı, akademik başarı ve akran zorbalığı kodlarına ulaşılmıştır.

Öğrenciler vakitlerinin büyük bir kısmını okulda geçirmektedir. Okuldaki ortamları onların iyi olma hallerini etkileyen bir durumdur. Bu konudaki katılımcı görüşleri şöyledir:

“Okuldaki arkadaş ortamım iyi olursa daha başarılı olurum. Kendimi iyi hissederim.” (K9)

“Arkadaşlarımla vakit geçirmek, beraber ders çalışmak beni motive eder.” (K2)

“Sınıfımızdaki uyum bizim başarıımızı etkiler. İyi olmamızı sağlar.” (K13)

Katılımcıların akademik başarısı hem kendilerinin hem de ailelerinin iyi hissetmesinde önemli rol oynamaktadır. Akademik başarının yüksek veya düşük oluşunun iyi olma halini etkilediği görüşünde olan alıntılar şöyledir:

“Sınavlardan yüksek not alırsam kendimi iyi hissederim.” (K14)

“Yazılılardaki başarımin yüksek olması iyi olma halimi etkiler.” (K10)

“Derslerden düşük not alırsam moralim bozulur.” (K18)

“Yazılıdan zayıf alınca ailem bana kızıyor. Mutsuz oluyorum.” (K5)

Akran zorbalığı, öğrencilerin hayatında derinlemesine yaralar bırakabilen, onları okuldan ve hayattan soğutan bir konudur. Bu zorbalığa maruz kalan öğrenciler hayata negatif bakmaya başlar. Bu sebepten akran zorbalığı iyi olma halini olumsuz etkileyen bir faktör olmaktadır. Akran zorbalığıyla ilgili öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Arkadaşlarımla bana karşı kötü tavırları mutsuz olmama sebep oluyor.” (K6)

“Eski okulumdaki arkadaşlarım beni seviyordu. Şimdi bu okulda beni kimse sevmiyor ve dışlıyorlar.” (K25)

“Arkadaşlarım beni hor görüyor. Ben onlara hiçbir şey yapmazken onlar bana zorbalık yapıyor.” (K1)

“Arkadaşlarım beni sevmiyor. Bu beni üzüyor. Bazen okula gitmek istemiyorum.” (K4)

“Öğrencilerin okul ve öğretmenlerinden beklentileri” ana temasına ilişkin görüşler incelenmiş, akademik beklentileri, psikolojik destek beklentileri, aktiviteler ve fiziki şartlar şeklinde 3 alt temaya ulaşılmıştır. Alt temalar, ilgili kodlar ve frekanslar Tablo3’ de sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin okul ve öğretmenlerden beklentileri alt tema ve kodları

Alt Temalar	Kodlar	f
Akademik Beklentileri	Ders programı	7
	Ders anlatım teknikleri	6
	Sınavlar ve notlar	5
Psikolojik Destek Beklentileri	Öğretmenlerin ilgisi	11
	Müdürün yakınlığı	6
	Rehber öğretmen ihtiyacı	3
Aktiviteler ve Fiziki Şartlar	Gezi ve sosyal etkinlikler	15
	Sanatsal faaliyetler	8
	Okulun fiziki şartlarında iyileşme	6

Araştırma katılımcıları, okulun ve öğretmenlerin öğrencilerin iyi olma halini geliştirmek için yapabilecekleriyle ilgili görüşleri kapsamında akademik beklentiler alt temasına değinmiştir. Bu tema başlığı altında; ders programı, ders anlatım teknikleri, sınavlar ve notlar kodlarına ulaşılmıştır.

Ders programı öğretim programı içinde bulunan, her dersle alakalı öğrenme aktivitelerini düzenleyen bir programdır. Haftalık ders programı hazırlanırken aynı derslerin üst üste konulması, teorik ve uygulamalı derslerin aynı günde olması durumunda saatlerine dikkat edilmesi, seçmeli derslerin çeşitliliği gibi konulara değinildiği görülmüştür. Ders programı ile ilgili öğrenci görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

“Seçmeli derslerin yerine ders saati az olan derslerin konulması bize faydalı olur.” (K6)

“Bazı derslerin haftalık sayısının artırılması iyi olur.” (K12)

“Resim, Müzik, Teknoloji-Tasarım dersleri yerine Matematik, Fen, Türkçe dersleri gelmeli.” (K11)

Sınıf içi öğrenme süreçlerinde ders anlatım teknikleri doğru seçilmelidir. Uygun materyal seçimiyle, farklı ve dikkat çekici eğitim ortamları kullanılmasıyla dersler daha etkili ve eğlenceli hale getirilebilir şekilde görüşler ortaya konulmuştur. Ders anlatım teknikleri koduyla ilgili katılımcı görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

“Eğlence odaklı daha çok etkinlik yapılması gerekir.” (K16)

“Kurslarda önce konu tekrarı yapıp sonra soru çözümü yapılırsa daha faydalı olur.” (K2)

“Bazı dersler çok durgun ve sıkıcı geçiyor. Daha eğlenceli işlense daha da iyi anlarız ve hiç sıkılmayız.” (K15)

Sınavlar öğrencilerin dersler hakkında kazandıkları bilgi veya deneyimleri ölçmek amacıyla kullanılan yöntemlerdir. Ölçme sonucunda başarı değerlendirilmesi notlarla yapılır. Araştırma katılımcılarının sınavlar ve notlar ile ilgili görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Sınavlarda daha kolay sorular sorulsa daha iyi olur.” (K23)

“Sınav sonuçlarımız kötü olduğunda öğretmenler bize surat yapmasa ve kızmasa. Bunun yerine anlayışla karşılarsalar biz de panik yapmadan sınavlarımızı yapabiliriz.” (K19)

“Empati yapabilmeleri için öğretmenlerde bizimle sınava girmeli. Böylece bizim ne kadar stres içinde olduğumuzu anlayabilirler.” (K11)

Psikolojimiz hayata bakışımızı etkiler. Bu anlamda ruhsal durumumuz iyi oluşumuzu etkileyen en büyük etmendir. Psikolojik olarak ruh halimizin iyi olması hayatımızı olumlu etkileyerek kolaylaştırır. Bu temada psikolojik destek beklentisi alt teması oluşmaktadır. Psikolojik destek olarak; öğretmenlerin ilgisi, müdürün yakınlığı ve rehber öğretmen ihtiyacı kodlarına ulaşılmıştır.

İyi oluşu etkileyen unsurlar arasında sosyal ilişkiler önem teşkil etmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin öğretmenleriyle olan ilişkileri onları olumlu yönde etkilemektedir. Aşağıda katılımcıların öğretmenlerin ilgisi kodu ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir:

“Öğretmenler eğlenceli, komik ve bizim dilimizden anlayan hocalar olsunlar.” (K14)

“Öğretmenler bizimle daha çok ilgilen sin istiyorum. Sonuçta samimiyet her şeyi çözer.” (K18)

“Öğretmenler özel hayatındaki sinirini, mutsuzluğunu bize yansıtmasın.” (K10)

“Bir sorunumuz olduğunda öğretmenlerin bize destek olmaları ve derdimize çare bulmalarını istiyorum.” (K19)

“Öğretmenlerimiz bizim arkadaşımız gibi olsun, bizi takip etsin, arkamızda dursun. Bu bizim moralimizi yükseltir ve iyi olmamızı sağlar.” (K20)

“Bize cana yakın davransınlar, zorlamasınlar. Böylece başarımız artar ve iyi hissederiz.” (K23)

“Maddi durumu iyi olmayan öğrencilerin etkinliklere katılabilmeleri için öğretmenler kendi aralarında para toplayıp destek olsa hepimiz beraberce mutlu olabiliriz.” (K15)

“Hep ders yapmak yerine bir zamanlar kendilerinin de öğrenci olduğunu hatırlasalar bizi daha iyi anlarlar.” (K8)

“Bazı öğretmenler diğer arkadaşlarım gibi beni de önemseseyse daha iyi olurum. Bu öğretmenlerin ayrımcılık yaptığını düşünüyorum. Ayrımcılık yapmasalar tüm öğrenciler iyi olur.” (K7)

“Öğretmenler bize bağırmasa, hep tatlı dille konuşsa biz de daha iyi oluruz.” (K13)

“Öğretmenlerimin bana adıyla hitap etmesi beni önemsediyiğini gösterir. Bu beni mutlu hissettirir.” (K4)

Bir okul müdürü adil, güvenilir ve dürüst olmalıdır. Öfkesine yenilmeyen, affedici, vicdan ve merhamet sahibi, empati yapabilen bir yol gösterici olması beklenen “müdürün yakınlığı” kodu ile ilgili öğrenci görüşleri aşağıda sunulmuştur:

“Müdür okulda gezi düzenlenmesine izin verse daha iyi oluruz.” (K7)

“Teneffüs aralarında müzik çalsa bizim de moralimiz yüksek olur.” (K15)

“Okuldaki kutlamalar zoraki yapılıyor gibi. Bunlar daha şenlikli yapılmalı.” (K19)

“Arkadaşlarımız ve öğretmenlerimizle birlikte zaman geçirebileceğimiz aktiviteler düzenlemeli. Böylece ilişkilerimiz güçlenir.” (K10)

“İhtiyaç sahibi olan kişiler için okulda yardım kampanyası düzenlese.” (K9)

“Bizimle daha fazla zaman geçirse ve derdimizi sorup, sohbet etse.” (K21)

Rehber öğretmen, öğrencilerin hayatını, ruh halini, kişiliğini ve eğitimini destekleyen, rehberlik hizmeti sunan eğitimci kişidir. Öğrencilerin eğitim hayatında sağlıklı bir şekilde yetişmesinde destek olan rehber öğretmenin okul kadrosunda olmayışı bu kodun oluşmasında etken olmuştur. Aşağıdaki katılımcı görüşü alıntılarını bu konuyu aydınlatması açısından önemli olabilir:

“Ailelerimizin baskılarını engellemek için onlarla konuşacak bir rehber öğretmenimiz olsaydı her şey daha güzel olurdu.” (K25)

“Okuldaki sorunlarımızı çözmek için bir rehber öğretmene ihtiyacımız var.” (K10)

“Bir rehber öğretmenimiz olsa onunla konuşup dertleşebiliriz. Bazen ağlayarak, bazen gülerken içimizi dökümleriz. Buna çok ihtiyacımız var.” (K3)

Okullardaki farklı alanlarda gerçekleştirilen gezi, proje, konser, kermes, turnuva gibi etkinlikler ders dışı aktiviteler olarak adlandırılmaktadır. Ders dışı etkinlikler; öğrencilerin okula karşı olumlu tutum geliştirmesi, kendini gerçekleştirme ve iyi olma halini etkilemesi açısından oldukça önemlidir. Bu alt tema altında; gezi ve sosyal etkinlikler, sanatsal faaliyetler ve okulun fiziki şartlarında iyileşme kodlarına ulaşılmıştır.

Okul gezileri öğrencilik hayatı boyunca unutulmayacak anılara vesile olur. Bu sayede öğrenciler ve öğretmenler arasında olumlu ilişkiler gelişir. Öğrencilerin kendilerine olan güven duyguları gelişir. Okul dışında zaman geçirmek onların motivasyonu açısından önem arz eder. Bu konuyla ilgili katılımcı görüşleri şöyle sıralanabilir:

“Tarihi mekanlara geziler düzenlense yapılan savaşlar, mücadeleler daha iyi akılda kalır ve unutmayız.” (K9)

“Okul dışında gezi yapılırsa hem yeni yerler görmüş oluruz hem de arkadaşlarımızla daha iyi zaman geçiririz.” (K12)

“Başka okulların sürekli gezi düzenlemesine özeniyorum. Keşke bizim okulda yapsa.” (K1)

Okullarda yapılan sosyal etkinliklerin amacı; öğrencilerin sorumluluk bilincine sahip olmaları, yeni ilgi alanları bulmaları ve becerileri kazanmalarınıdır. Sosyal etkinliklerle ilgili öğrenci görüşlerinden bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Spor turnuvaları düzenlense hem sosyalleşiriz hem de sağlığımız için iyi olur.” (K11)

“Okuldaki aktivitelerin artırılmasıyla okul ve ev arasında gidip gelmenin dışında eğlenceli bir şeyler yapmış oluruz.” (K10)

Sanat bireyin kendini ifade etme yeteneğini geliştirir. Hayal kurma, hayalini gerçekleştirme, öz güven duygusu, yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmede etkilidir. Sanatsal faaliyetler hakkındaki katılımcı görüşlerinden bazıları şöyle sıralanabilir:

“Okulda film günleri düzenlenmeli, böylece sinemaya gitmiş gibi oluruz.” (K13)

“Okulda ayın bir günü konser düzenlense biz de eğlensek çok iyi olur.” (K18)

“Okulumuzun bir müzik grubu ile tiyatro grubu olmalı. Her ay çalışmalarını bize sergilemeliler. Bu sayede hem eğlenmiş hem de kendimizi geliştirmiş oluruz.” (K4)

Öğrenciler günlük yaşantılarının çoğunu okulda geçirmektedir. Öğrenci davranışları üzerinde iletişimsel ve sosyal etkisi olan okulun belli fiziki şartları taşıması gerekir. Öğrencilerin okulun fiziksel şartlarıyla ilgili görüşlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

“Sınıfların daha konforlu olması bizim kendimizi iyi hissetmemizi sağlar.” (K17)

“Bir laboratuvarımız olsa deneyleri orada rahatça yaparak öğrenebiliriz.” (K6)

“Okula bir müzik odası yapılırsa orada çok güzel etkinlikler yaparız.” (K16)

“Kapalı spor salonu yapılmalı. Nasıl ki yağmurlu günlerde diğer dersler işleniyorsa, beden eğitimi dersi de yapılabilirdi.” (K10)

Öğrencilerin iyi olma halinin eğitim hayatına etkileri ana teması hakkındaki katılımcı görüşleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu ana tema kapsamında; olumlu etkileri ve olumsuz etkileri olmak üzere 2 alt tema belirlenmiştir. Alt temalar, ilgili kodlar ve frekanslar Tablo4’ de sunulmuştur.

Tablo 4. Öğrencilerin iyi olma halinin eğitim hayatına etkileri alt tema ve kodları

Alt Temalar	Kodlar	f
Olumlu Etkileri	Akademik başarı	25
	Güven duygusu	2
	İyi bir gelecek	16
	Çevreden kabul görme	5
Olumsuz Etkileri	Kaygı ve korku	18
	Motivasyon sorunu	6
	Başarısızlık	22
	Dışlanma	7

Öğrencilerin iyi olma halinin eğitim hayatına etkileri ana teması kapsamında katılımcı görüşleri incelenerek olumlu etkileri alt teması oluşturulmuştur. Bu temada; akademik başarı, güven duygusu, iyi bir gelecek ve çevreden kabul görme kodlarına ulaşılmıştır.

Öğrencilerin iyi olma hallerinin eğitim hayatına etkileri ana temasıyla ilgili katılımcı görüşleri incelendiğinde akademik başarının bu konudaki etkisi gözlemlenmiş olup aşağıdaki alıntılara rastlanmıştır:

“Eğer iyi olursam sınavlardan daha yüksek not alırım. Başarımlar artar.” (K1)

“Mutlu olduğumda başarılı olurum.” (K4)

“İyi olursam derslerimi daha dikkatli dinlerim. Böylece daha iyi öğrenmiş olurum. Notlarım hep yüksek olur.” (K20)

“Kendimi iyi hissettiğimde derslerime olan ilgim ve isteğim de artıyor.” (K8)

“Mutluysam ve iyiysem bu eğitim hayatımı iyi yönde etkiler.” (K17)

Güven duygusu, bireyin kendinden emin olması ve eylemlerine bunu yansıtabilmesi anlamına gelmektedir. Kendine güvenmek, güvenilirliğe ve diğerlerine güvenmeye ilk adımdır. Güven duygusuyla ilgili katılımcı görüşleri şöyledir:

“İyiysem bu benim kendime güvenimi artırır. Böylece eğitim hayatımda başarımlar artar.” (K6)

“Mutlu olduğum zaman pozitif hissederim. Her şeyin iyi olacağını düşünürüm. Ve bu benim kendime olan güvenimi artırır. Sınavlarımda yüksek not alırım.” (K10)

İyi bir gelecek için iyi bir eğitim almış olmak gerekmektedir. Eğitim hayatı boyunca yüksek notlar almak, toplum tarafından kabul görmüş gözde meslekler edinmek ve tüm bunların bireyin hayatına anlam katıyor olması bu geleceği anlamlı kılar. Bu alt tema başlığı altında katılımcıların görüşleri şu şekilde olmuştur:

“Mutlu olursam; güzel bir lise, ardından iyi bir üniversite kazanıp mesleğimi elime alırım.” (K2)

“İyi olmam eğitim hayatımı da iyi yapar ve gelecekte istediğim şeyleri bana verir.” (K3)

“Başarılı olurum ve bu da gelecekteki hayatımı olumlu etkiler.” (K22)

“Mutlu olursam çok çalışırım. Çok çalışınca gelecekte iyi bir meslek sahibi olurum. İyi bir mesleğim olunca da zengin olurum. Huzurla yaşarım.” (K19)

“İyi oluşum eğitimimi de iyi yapar. Ben ne kadar iyi olursam geleceğim de iyi olur. Benim çocuklarım da benim gibi iyi eğitim alsın diye çabalarım.” (K7)

Fark edilmek, onaylanmak, övülmek, takdir edilmek her yaştaki bireyin temel duygusal ihtiyaçlarındandır. Çocuklukta bu ihtiyaçların düzeyleri belirlenir. İhtiyaçlar karşılanmadığında veya yetersiz kaldığında ileriki yaşantısında sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Çevreden kabul görme konu başlığı altında öğrencilerin verdikleri cevaplar bu konudaki düşüncelerine ışık tutacak niteliktedir:

“Derslerdeki başarımlar yükselirse okulda tüm öğretmenler beni sever. Beni över ve kanka gibi davranır.” (K4)

“Arkadaşlarım benimle daha çok ilgilenir. Popüler olurum, herkes benimle bir şeyler yapmak ister.” (K1)

“Ailem benimle gurur duyar ve beni daha çok sever.” (K25)

“Akrabalarım başarılı olduğumu görür ve beni överler.” (K5)

Hayatımızdaki olumsuz durumlar ve bunların hissettirdikleri iyi oluşumuzu etkilemektedir. Öğrencilerin birçoğu yaşadıkları olumsuz durumların eğitim hayatlarını kötü yönde etkilediğinden bahsetmiştir. Bu temada; kaygı ve korku, motivasyon sorunu, başarısızlık ve dışlanma kodları elde edilmiştir.

Bireyin kendisini veya ruh sağlığını tehlikede görmesi sebebiyle hissettiği huzursuzluk hali kaygı veya korkuya kapılmasına neden olur. Kaygı ve korku olumsuz, yıkıcı nitelikte duygulardır. Öğrencilerin okul ortamında yaşadığı kaygı ve korkular onları öyle bir yere sürükler ki bu duygulardan başka bir şey düşünemez hale gelirler. Aşağıda bu kodla ilgili bazı öğrenci görüşlerine yer verilmektedir:

“Sınavlardan zayıf alacağım düşüncesi beni çok korkutuyor. Bu kaygıyla sınavlarıma çalışmıyorum.” (K9)

“Ailemin baskısı beni olumsuz etkiliyor. Korkuya kapılıyorum ve her şey daha kötüye gidiyor. Derslerde başarısız olmama sebep oluyor.” (K22)

“Çocukluğumdan kalan korkularım var. Büyüdükçe bunlar olumsuz etkilerini göstermeye başladı. İyi hissetmediğim zamanlar hiçbir şey yapmak istemiyorum.” (K11)

Motivasyon; insanları belirledikleri hedeflere ulaşabilmek için çalışmaya sevk eden coşku durumu olarak nitelendirilir. Motivasyon eksikliği durumunda; isteksizlik, heves ve ilgi kaybı, dikkat eksikliği gibi olgular neticesinde başarısızlığa sebep olmaktadır. Araştırma katılımcıları olan öğrencilerde motivasyon eksikliği başarıyı düşüren önemli bir etkidir. Başarı düşüşünün iyi olma hali üzerinde olumsuz etkiler yarattığı aşıkardır. Aşağıdaki öğrenci görüşlerinden yapılan alıntılarda bunu onaylar niteliktedir:

“Mutlu olmamız bizi daha enerjik yapar ve derslere daha iyi odaklanırsınız.” (K23)

“Kendimi iyi hissettiğim zamanlar derslerde motivasyonum fazlasıyla yerinde oluyor. Üzgün olduğumda ise çalışmaya odaklanamıyorum.” (K8)

“Benim modum çabuk düşüp, yükseliyor. Bu yüzden huzurlu olduğum zamanlarda derslere daha iyi konsantre olabiliyorum. Üzgün veya hastaysam motive olamıyorum.” (K13)

“Kafamın içi dolu olursa odaklanamam ve sınavlardan kötü notlar alırım.” (K1)

Akademik başarısızlık; öğrencinin o anda bulunduğu sınıf düzeyinde dersler bazında belirlenen hedeflere ulaşma noktasında sergilediği gelişme olarak açıklanabilir. Başarısız olmak hangi alanda olursa olsun bireylerin iyi oluşlarını olumsuz yönde etkiler. Öğrencilerin iyi olma hallerinin eğitim hayatlarındaki olumsuz etkilerinden en önemlisi başarısızlık olarak tespit edilmiş olup, bu konudaki görüşler aşağıdaki gibidir:

“Sınavda başarısız olursam iyi bir liseye gidemem. Bu yüzden eğitim hayatım kötü etkilenir.” (K10)

“Kendimi iyi hissetmediğim zamanlarda deneme sınavlarım çok düşük sonuçlanıyor.” (K15)

“Derslerimde başarısız olduğumda ailem sürekli bana kızıyor ve ders çalışmamı söylüyor. Bu beni mutsuz ediyor ve hiç çalışmak istemiyorum.” (K16)

“Beslenme düzeni sınavlardaki başarımlarımızı etkiliyor. Kahvaltı yapmadan geldiğim sınavlarda başarısız oluyorum.” (K24)

“Derslerdeki ve sınavlardaki başarısızlık bizim hayatımızı kötü etkiler. Sonuçta da mutsuz oluruz.” (K25)

“Okulda istediğim başarıyı gösteremiyorum. Daha çok moralim bozuluyor ve yapamayacağım diye kendimi şartlıyorum. Olumsuz düşününce her şey kötüye gidiyor.” (K6)

İnsan hayatında en önemli unsurlardan biri sosyal ilişkileridir. Bir gruba dahil olma dürtüsü de genel ihtiyaçlar boyutunda ele alınması gereken bir konudur. Gerek dahil olunan aile gerekse arkadaş grubu, iyi olma halinin belirleyicisi veya etkilenicisi konumunda yer alır. Dışlanmak; fiziksel olarak şiddet içermeyen bir kavram olsa da bireye hissettirdiği acı, onda derin yaralar bırakabilmektedir. Dışlanan kişiler yok sayıldıkları için kendilerini değersiz hissederler. Bu konuda katılımcıların aileleri veya arkadaş çevrelerinde dışlandıkları zaman negatif duygulara kapılıp, mutsuz oldukları ve bunun da eğitim hayatlarını olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Aşağıdaki öğrenci görüşlerinin bu noktaya açıklık getirmesi beklenmektedir:

“Ailem beni dışlıyor ve ayrımcılık yapıyor. Bu beni çok üzüyor ve ders çalışmamı olumsuz etkiliyor.” (K7)

“Sınıf arkadaşlarım beni hep dışlıyor ve ben yalnız kalıyorum. Çok mutsuz hissediyorum ve ağlıyorum. Dersleri dinlemek yerine hep bunu düşünüyorum.” (K5)

“Bazı öğretmenlerimin beni dışladığını, sevmediğini ve önemsemediğini düşünüyorum. Bu yüzden derslerde soru sormaya çekiniyorum.” (K12)

“Okuldaki arkadaşlarımla sorun yaşadığımızda benimle küsüyorlar. Bende moral sıfır oluyor. Ne okulda ne sokakta ne de evde kafamdan bunu atamıyorum. Hiçbir şeye hevesim kalmıyor. Ders notlarım da düşüyor tabi bu yüzden.” (K14)

SONUÇ

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin iyi olma halini etkileyen unsurların belirlenmesidir. Bu amaç altında 25 tane 8. sınıf öğrencisine iyi olma halini etkileyen temel unsurlar, okul ve öğretmenlerden beklentileri ve eğitim hayatına etkilerinin neler olduğu sorulmuştur. Elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin iyi olma halini etkileyen temel unsurlar “sosyal-ekonomik hayat ve eğitim hayatı” olarak iki alt temaya ayrılmıştır. Sosyal ve ekonomik hayat temasında “aile içi iletişim, arkadaşlarıyla iletişim, ekonomik durum”, eğitim hayatı temasında ise “okul ortamı, akademik başarı, akran zorbalığı” öğrenciler tarafından en çok verilen cevaplar arasında yer almıştır. Öğrencilerin okul ve öğretmenlerden beklentileri ana temasında “akademik beklentiler, psikolojik destek beklentisi, aktiviteler ve fiziki şartlar” alt temalarına ulaşılmıştır. Akademik beklentiler temasında “ders programı, ders anlatım teknikleri, sınavlar ve notlar”, psikolojik destek beklentisi temasında “öğretmenlerin ilgisi, müdürün yakınlığı, rehber öğretmen ihtiyacı”, aktiviteler ve fiziki şartlar temasında ise “gezi ve sosyal etkinlikler, sanatsal faaliyetler, okulun fiziki şartlarında iyileşme” en sık dile getirilen beklentiler arasında olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin iyi oluşunun eğitim hayatına etkileri ana temasında ise “olumlu etkileri, olumsuz etkileri” olmak üzere iki alt temanın oluştuğu görülmüştür. Olumlu etkileri temasında “akademik başarı, güven duygusu, iyi bir gelecek, çevreden kabul görme”, olumsuz etkileri temasında ise “kaygı ve korku, motivasyon sorunu, başarısızlık, dışlanma” cevaplarının verildiği görülmüştür.

Araştırma sonuçları ortaokul öğrencilerinin iyi olma hallerinin; akademik başarı, sosyal ilişkiler, psikolojik durum gibi alanlara bağlı olduğu ve bunları olumlu-olumsuz yönlerde etkilediği ve etkilendiğini ortaya koymaktadır. Sosyal iletişim noktasında iyi oluşu en fazla etkileyen faktör aile içi iletişim olmuştur. Akademik düzeyde başarının ise iyi oluş üzerinde yadsınamaz bir etkisi olduğu görülmüştür. Psikolojik ve ruhsal durumun, iyi oluşun temel çıkış noktası olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu bölümde araştırma neticesinde elde edilen bulgular alanyazınla ilişkili olarak tartışılmış ve birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Bu araştırma ile ilgili sınırlı sayıda ve alanda çalışma yapıldığından yine sınırlı düzeyde bahsedilme yapılmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin iyi oluşlarını etkileyen unsurların belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada öncelikli olarak öğrencilerin iyi oluşlarını etkileyen temel faktörlerin neler olduğu incelenmiştir. Araştırma bulgularına bakıldığında katılımcıların bu faktörleri; aile içi iletişim, arkadaşlarıyla iletişim, ekonomik durum, okul ortamı, akademik başarı ve akran zorbalığı olarak ifade ettikleri görülmüştür. Yılmaz (2016) yaptığı çalışmada öznel iyi oluşla akran ilişkileri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu tespit ederek bu bulguyu desteklemiştir. Yine bu bulguyu destekler nitelikteki bir başka çalışmada ise; Ertaş (2020) öznel iyi oluş düzeyi ile ebeveyn tutumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Bozkurt ve Sönmez (2016) yaptıkları çalışmada ailenin gelir durumunun iyi olması, akademik başarı ve motivasyonun öznel iyi oluşu olumlu etkilediği sonuçlarına ulaşarak bu bulguları desteklemişlerdir. Bu bağlamda yukarıda belirtilen bulguların alanyazınla uyumlu olduğu görülmüştür.

Okulun ve öğretmenlerin iyi olma halini etkilemede neler yapabileceği ile ilgili soruda alınan cevaplar ise; ders programı, ders anlatım teknikleri, sınavlar ve notlar, öğretmenlerin ilgisi, müdürün yakınlığı, rehber öğretmen ihtiyacı, gezi ve sosyal etkinlikler, sanatsal faaliyetler, okulun fiziki şartlarında iyileşme şeklinde olmuştur. Kocabaş (2019) 8. sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada; öğrencilerin okul yaşam kalitelerinin öğretmenler, okula yönelik duygular, okul yönetimi boyutları üzerinde öznel iyi oluşu anlamlı şekilde yordadığı sonucuna varmıştır. Ümmet ve Demirci (2017) ortaokul öğrencileriyle yaptıkları çalışmada psikolojik danışmanın öğrencilerin iyi oluş düzeyini arttırmada etkili olduğunu gözlemlemişler, yaşam becerileri üzerinde olumlu bir etki yarattığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamlarda yukarıda bahsedilen araştırma sonuçlarının alanyazınla uyumlu olduğu, öğretmenlerin ve müdürün ilgisinin, rehberlik uygulamasına duyulan ihtiyacın, okulun fiziki ortamının, okuldaki aktivitelerin iyi oluşu arttırdığı söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin iyi olma halinin eğitim hayatına etkileri incelendiğinde ise; olumlu etkilerin “akademik başarı, güven duygusu, iyi bir gelecek, çevreden kabul görme”, olumsuz etkilerin “kaygı ve korku, motivasyon sorunu, başarısızlık, dışlanma” bulgularına rastlanmıştır. Yıldız ve Kılınç (2021) lise öğrencilerinin öznel iyi oluşunu etkileyen faktörleri incelediği araştırmasında; olumlu-olumsuz yaşam olayları, yaşam doyumunu arttıran ve engelleyen durumlar, sosyal ilişkiler, akademik gelişim gibi bulgulara rastlanmıştır. Kendini sevmek, kabul etmek, pozitif ve enerjik olmak, özgüvenli olmak, olumlu düşünmek, kendini mutlu eden etkinlik ve kişilerle vakit geçirmenin iyi oluş üzerinde olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Baltacı ve Akbulut (2021) ergenlerin mutluluğu ve okuldaki öznel iyi oluşları arasında yaptığı çalışmada mutluluk düzeyi ile okuldaki iyi oluş düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Akyüz (2019) çalışmasında kayıp yaşayan öğrencilerin yaşamayanlara kıyasla riskli davranışlara yönelme eğilimlerinin daha fazla olduğu bulgusuna rastlanmıştır. Çoban (2021) öğrencilerin anksiyete (duygu durum bozukluğu) düzeyi ile öznel iyi oluşu arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Gündoğan (2022) ise okul doyumunun öznel iyi oluş üzerinde olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda yukarıdaki araştırma sonuçlarının alanyazınla uyumlu olduğu görülmektedir. İyi olma halinin eğitim hayatına; akademik başarı, güven duygusu, iyi bir gelecek beklentisi, çevreden kabul görme gibi olumlu, başarısızlık, kaygı-korku, dışlanma, motivasyon düşüklüğü gibi olumsuz etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçlarında öğrencilerin iyi oluşlarını etkileyen faktörlerden birinin aile içi iletişim olduğu görülmüştür. Bu bağlamda okullarda velilere aile içi iletişimi olumlu yönde destekleyecek eğitim, seminer, konferans vb. düzenlenerek bilinçlenmeleri sağlanabilir.

Mevcut çalışmada öğrencilerin iyi oluşunu etkileyen bir diğer unsur ise akademik düzeyde başarı olmuştur. Akademik düzeyde başarının artması iyi oluşu olumlu etkileyeceğinden okullarda akademik başarısızlık nedenleri araştırılıp, tespit edilen sorunlara uygun çalışma, kurs, seminer vb. etkinlikler düzenlenebilir.

Bu araştırma sonuçlarında öğrencilerin iyi oluşlarını etkileyen bir diğer faktör ise psikolojik ve ruhsal durum olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin olumsuz duygulara sahip olması iyi oluş düzeyini düşürmektedir. Bu bağlamda okullarda mutlak surette rehberlik ve psikolojik danışman öğretmen ihtiyacı olduğu gözlenmiştir. Kadrosu mevcut olmayan okullarda haftada bir kez uğrayacak bir psikolojik danışman görevlendirilmesi uygun olabilir. Ayrıca öğretmenler ve okul idaresinin öğrencilerle olan iletişiminin de iyi oluşu etkilemekte olduğundan, bu konuda öğretmen ve idarecilere gerekli iletişim becerileri eğitimleri verilebilir.

Araştırmada sosyal ve sanatsal etkinliklerin öğrencilerin iyi oluş düzeyini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebepten okullarda her ay öğrencilerin istekleri doğrultusunda gezi-gözlem etkinlikleri, çeşitli sanatsal faaliyetler planlanıp uygulanabilir.

Mevcut çalışmada öğrencilerin iyi oluşunu olumsuz yönde etkileyen bir diğer önemli faktör ise korku ve kaygı, motive sorunu, dışlanma ve başarısızlık olduğu gözlenmiştir. Bu konuda öğrencilere düzenli aralıklarla seminerler ve eğitimler düzenlenmesi olumsuzluğu ortadan kaldırmaya çözüm olabilir.

KAYNAKÇA

Ak, Ç. (2016). Ortaokul öğrencilerinin duygusal zekaları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Akyüz Uçar, G. A. (2019). Kayıp ve yas yaşantısı olan ve olmayan ergenlerde duygu düzenleme ve öznel iyi oluşun riskli davranışları yordayıcılığının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.

- Babalara, A. (2018). İlköğretim 7. Ve 8. Sınıf öğrencilerinde kontrol hissi ile okulda öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(1), 1-15.
- Baltacı, Ö. ve Akbulut, Ö.F. (2021). Investigation of adolescents' happiness and subjective well-being at school. Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal), 5(1), 24-50.
- Başaran, M., Erol, M., & Yılmaz, D. (2020). Öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları ile duygusal ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, 290-303.
- Bozkurt, E., ve Sönmez, H. İ. (2016). İmam hatip ortaokulu öğrencilerinin ergen öznel iyi oluşlarının kişisel ve sosyal özelliklerine göre incelenmesi. Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (7), 231-248.
- Çoban, Y. (2021) Kur'an Kursu Öğrencilerinde Öznel İyi Olma Hali ve Kaygı İlişkisi. Balıkesir İlahiyat Dergisi, (14), 337-369.
- Davey, L. (1991). The application of case study evaluations. Practical Assessment, Research & Evaluation, 2(9).
- Deveci, H. (2007). Öğretmenlerin psikolojik ihtiyaçlarına ilişkin görüşler. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. Psychological Bulletin, 95(3), 542-575.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being. The science of happiness and proposal for a national index. American Psychologist, 55(1), 34-43.
- Ertuş, İ. (2020). Lise öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn tutumları ve stresle baş edebilme yaklaşımının öznel iyi oluş düzeylerini yordaması. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Gündoğan, S. (2022). Okul Doyumu ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Okul Tükenmişliğinin Aracı Rolü. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (42), 92-122.
- Karataş, İbrahim. (2021). Eğitim İzleme Raporu 2020.
- Kocabaş, H. (2019). 8. Sınıf öğrencilerinin okul yaşam kalite düzeylerinin öğrenci öznel iyi oluşu üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Myers, D. ve Diener, E. (1995). Who is happy? Psychological Science, 6(1), 10-19.
- Nigar, F. (2014). Ortaokul öğrencileri ile yatılı bölge ortaokul öğrencilerinin öznel iyi oluş ve temel psikolojik ihtiyaçları düzeyinin karşılaştırması (Master's thesis, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- UNICEF. (2014). Çocukların gözünden Türkiye'ye özgü ulusal çocuğun iyi olma hali göstergelerinin geliştirilmesi raporu. Ankara: UNICEF Türkiye
- Ümmet, D., ve Demirci, G. (2017). Yaşam becerileri eğitimi kapsamında yürütülen grupla psikolojik danışma uygulamasının ortaokul öğrencilerinin iyi oluşları üzerindeki etkisi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 45(45), 153-170.
- Yaldız, T. & Kılınç, A. Ç. (2021). Examining the factors affecting the subjective well-being of high school students. Yıldız Journal of Educational Research, 6 (1), 34-47.
- Yılmaz, S. (2016). İmam hatip lisesi öğrencilerinin akran ilişkilerinin insani değerler ve öznel iyi oluş düzeyleri açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.